

performance during the semester, conflicts with teachers, misunderstanding or insufficient knowledge of the subject, fear of the possibility of being expelled from the university due to failure, lack of time, high intensity of the examination period, high pace and speed of passing individual exams and tests, the need to process huge volumes of educational information, the external conditions of hostilities on the territory of Ukraine and the city, staying in a bomb shelter.

The impact of stress on the cadet's personality, and therefore on his/ here learning process, is obvious. Under the condition of a positive solution to stressful situations, the impact of stress can be positive and have a motivating nature, but with the duration of its impact, as well as the cadets' lack of positive coping skills, it can lead to psychosomatic diseases, the formation of the appearance of academic neglect, and a violation of the personal and professional development of the individual .

The reaction to stress, like the start of the working day, diet, physical activity, quality of rest and sleep, relationships with others, are integral parts of a lifestyle. It depends on the cadet himself/herself what his/here lifestyle will be – healthy, active or unhealthy, passive, and, therefore, how often and how long he/she will be in a stressful state. According to scientists, emotional stress is one of the leading causes of mental stress in high school cadets. This leads to overstrain of the autonomic nervous system, which regulates the normal functioning of the body.

The key to preserving the physical and mental health of cadets is the development of measures to prevent and correct nervous and mental tension in the educational activities of cadets, which will provide an opportunity to prevent mental and somatic health disorders and increase satisfaction with learning.

Keywords: *stress, stressful situations, adaptation, psychological stress, relaxation.*

УДК 342.725 : 81'0

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-323-330

Ольга ЯДЛОВСЬКА®

кандидат історичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

МОВА ЯК НАРІЖНИЙ КАМІНЬ ДЕРЖАВНОСТІ: ЛИТОВСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІРИ

Розглянуто питання становлення державної мови в Литовській Республіці та в Україні. Наголошено, що мова виступає основною, найсуттєвішою ознакою державності. Здійснено кампаративний аналіз процесів еволюції мовного законодавства Латвії та України у період після проголошення незалежності (у Литві – після відновлення незалежності). Прослідковано, що чітке дотримання вимог власне використання державної мови та її залучення в інформаційний простір має вирішальний вплив як на процес упровадження та розвитку державної мови, так і становлення державності. Водночас зауважено, що в Литовській Республіці значно раніше (1995 р.), ніж в Україні (2019 р.), було прийнято закон про державну мову, що мало свої позитивні наслідки для балтійської країни, де упровадження державної мови на сьогодні є реалізованим та не дискутується, натомість в українському суспільстві більш довгий період відзначалося дихотомне ставлення до питання державної мови, і такий процес гальмував розвиток української мови як державної. Узагальнено, що на сучасному етапі розвитку державності, станом на 2024 рік, як в Україні, так і в Литовській Республіці реалізуються закони про державну мову, що суттєво впливає на розвиток державності країн та становлення націй.

Ключові слова: *державна мова, законодавство, державність, Україна, Литовська Республіка.*

Постановка проблеми. Вироблення національної ідеології та відповідних векторів державотворчої політики у політичному просторі будь-якої країни задля творення політичної нації як консолідованої та здатної конституювати свою унікальність у соціально-політичних зв'язках з іншими народами та націями визнано основною рушійною силою розвитку нації на сучасному етапі націогенезису. Особливу важливість у зазначених процесах відіграє функціонування національної мови як державної, що стає

© О. Ядловська, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5660-2057>

olha.yadlovska@dduvs.edu.ua

фактором самозбереження, ідентифікації та подальшого становлення нації. Неухильна увага до питання підтримки державної мови впливає на формування політичної ментальності та становлення як громадянського суспільства, так і національної парадигми та державотворчого поступу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питанню розгляду державної мови як визначальної ознаки держави присвячено статті В. Крачук, Л. Бегош (2021), висвітлено важливі аспекти збереження національної державності України, зокрема, шляхом підвищення статусу української мови як державної, у роботах М. М. Чеховської, В. М. Шлапаченка (2018), охарактеризовано мову як чинник становлення національно-політичної ментальності у статті О. С. Ядловської (2022). Окремі накові статті присвячені мовній політиці в Україні, зокрема, науковців Л. Л. Ковач, В. М. Шлапаченка (2018), І. В. Гиренко, М. Ю. Кравчук, В. І. Курила (2019), Ю. С. Макаря (2019), С. В. Савойської (2020) та ін. Наукові статті, присвячені проблематиці становлення литовської мови як державної, менше представлені в науковому дискурсі, а проведення компаративного аналізу мовної політики в Україні та Литовській Республіці не проводилось, що підтверджує актуальність запропонованої теми та акцентує увагу на практичних складниках упровадження мовної політики.

Метою статті є проведення кампаративного аналізу прийняття, запровадження та реалізації мовного законодавства у Литовській Республіці та Україні, виявлення відмінностей наслідків упровадження державної мови в різні періоди незалежності двох держав та впливу на розвиток громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Литовська Республіка динамічно розвиває та пропагує мовну державну політику, системно утворюючи литовську мову як державну, розглядаючи мовне питання як один із основних чинників збереження державності. Литовська мова є однією з ключових складових ідентичності Литовської держави. Ця мова відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини та національної ідентичності, сприяє формуванню національної свідомості у литовського народу. Послідовні та наполегливі кроки литовців у питаннях збереження національної мови і продумані законодавчі ініціативи щодо їх імплементації та закріплення литовської мови як державної створили надійне підґрунтя для формування сучасної литовської політичної нації, визнаної світовим співтовариством.

Становлення мовної політики виступає актуальною проблемою і для українського суспільства. Виклики подій межі ХХ – початку ХХІ ст. ст. у самій Україні – Помаранчева революція 2004 р., Революція Гідності 2014 р., анексія АР Крим, АТО, ООС, повномасштабне вторгнення РФ – стали для українців, з одного боку, консолідуючим чинником, а з іншого – нарешті зрушили з місця законодавче вирішення питання про мову, що виступає нагальною потребою протягом усього періоду після проголошення незалежності. На нашу думку, українське суспільство у своєму еволюційному розвитку проходить етап становлення власної державності, окрім всього спектра політичних подій, ще й крізь призму мовного питання. На відміну від Литовської Республіки, мовна політика України занадто довго знаходилась у фарватері впливу російської мови та невизначеності законодавчих ініціатив. Лише у 20-х рр. ХХІ ст. українські законотворці нарешті прийняли низку актів, що забезпечують функціонування української мови як державної у багатьох сферах життєдіяльності суспільства.

Отже, історія країни, становлення державності та формування національного менталітету суттєво впливають на розвиток мови титульної нації як державної, і натомість у подальшому державна мова, утворюючись, стає фундаментом для розвитку самої держави. Особливо характерними такі соціомовні та політичні явища є для відносно молодих країн, що у 1990 р. відновили незалежність (Литовська Республіка (1990 р.)) та проголосили незалежність (Україна (1991 р.)). Частково такі паралелі прослідковуються у розвитку мовного питання.

Литовська держава прийняла низку законодавчих актів, що визнають литовську мову як державну. Основний документ держави – Конституція Литовської Республіки, що набула чинності у листопаді 1992 р., – закріплює у ст. 17 литовську мову як державну [3]. У Литовській Республіці у 1995 р. було прийнято Закон «Про державну мову» (доповнено у 2002 р.) [1]. Зокрема, він регулює використання державної мови у публічному житті Литви, захист і контроль над державною мовою та відповідальність за порушення закону (ст. 1), литовська мова визнається державною мовою Литовської

Республіки (ст. 2). Слід зазначити, що згідно із законом державні заклади та установи повинні вести обов'язкове письмове листування державною мовою, керівники служб зв'язку, транспорту, здоров'я і соціальної безпеки, поліції та правоохоронних органів зобов'язані володіти державною мовою відповідно до категорії володіння мовою. Усі заклади, установи, компанії та організації, що діють та заповнюють документи (реєстраційні, бухгалтерські, звітні, фінансові та технічні), повинні використовувати литовську мову як державну. Закон охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства, адже державна мова повинна використовуватись у судовому процесі та веденні справ, під час офіційних подій (крім міжнародних). Держава гарантує здобуття загальної, професійної, післядипломної та університетської освіти державною мовою. Литовська мова є обов'язковою у сфері культури, а також законодавчі ініціативи чітко регламентують, що аудіовізуальні програми, кінофільми, публічно демонстровані в Литві, мають бути перекладені державною мовою або супроводжуватися литовськими субтитрами. Засоби масової інформації Литви (преса, телебачення, радіо тощо), усі видавці книг повинні дотримуватися норм литовської мови. Такі ініціативи свідчать про зацікавленість держави у здійсненні інформаційної політики через підтримку державної литовської мови. Підкреслимо, що зазначений закон захищає права етнічних громад та їхнє право на збереження своєї мови в межах освітньо-культурних процесів, а також використання у назвах їхніх організацій одночасно двох мов – литовської та етнічної (параграф 1 ст. 1, параграф 1 ст. 13, ст. 18).

У січні 2019 р. набули чинності зміни до закону про державну мову [14], зокрема: керівники державних установ і органів місцевого самоврядування, установ і організацій, зв'язку, транспорту, охорони здоров'я та соціального захисту, правоохоронних органів, торгівлі та інших установ обслуговування населення зобов'язані забезпечити обслуговування населення державною мовою (ст. 7), офіційні стандартизовані роди топонімів у Литовській Республіці пишуться державною мовою (ст. 14), використовується і є обов'язковою державна мова у публічних надписах, печатках, штампах, бланках документів, вивісках, офісних приміщеннях та інших написах усіх підприємств, установ та організацій (якщо інше не передбачено законом), а також у назвах та описах литовських товарів і послуг (ст. 17). Такими змінами Литовська Республіка закріплює неухильність державної політики стосовно захисту державної мови.

З 2004 р. литовська мова є однією з офіційних мов Європейського Союзу. Особливо важливою була роль литовської мови під час вшанування 100-річчя проголошення незалежності Литви у 2018 р.

Практика доводить, що мовне питання слід контролювати як із точки зору філологічних аспектів щодо правильного вживання лексем, граматичних форм та синтаксису, так і з огляду на чітке дотримання вимог власне використання державної мови та її залучення в інформаційний простір. У більшості європейських країн є державні органи, що опікуються розвитком мови свого народу.

У Литві створена Державна комісія литовської мови, що має високий статус як заснована Сеймом Литовської республіки, а за рішенням Конституційного Суду країни пропозиції за результатами перевірок комісії є обов'язковими для виконання [11]. Значну увагу комісія приділяє створенню уніфікованої термінології литовською мовою, зокрема кожного тижня затверджуються стандарти литовської термінології. На наш погляд, така ініціатива вкрай важлива для становлення та популяризації мови науки та діловодства і сприяє утвердженню державної мови. До речі, саме закиди щодо неможливості використовувати певну наукову термінологію мовою певної країни маніпулятивно використовуються опонентами впровадження державної мови та законодавчої реалізації мовної політики. Потужну увагу в Литві приділяють розвитку інформаційного простору та неухильному функціонуванню в ньому литовської мови і зазначають: якщо литовської мови не буде в інформаційному просторі, то через 10-20 років її не буде взагалі. Отже, Міністерство зв'язку започаткувало і розвиває програму «Литовська мова в інформаційному суспільстві» [11], що забезпечує машинний переклад на литовську мову, перевірку орфографії, залучення в інформаційний простір інших технологій. Крім того, у Литві локалізували комп'ютерні програми литовською мовою; культивують культуру «робочого столу» носіїв інформації, де назви іконок виконано литовською мовою; вилучають рекламу, навіть смс-повідомлення, що у своєму орфографічному оформленні не містять спеціальних знаків литовської мови: *ą, ę, į, ç, ū*,

č, š, ž. Для перекладу текстів рекомендовано користуватися електронними перекладачами, що адаптовані до литовської мови. Неприпустимим вважається використання наукових текстів, документів та ін., що не відредатовані й механічно «пропущені» через електронний перекладач Google. До речі, в українському науковому просторі такі факти теж не вітаються.

Безумовно, державна мовна політика реалізується насамперед в освіті. У цій галузі закон передбачає навчання литовською мовою як державною, хоча забезпечуються права і етнічних громад – польської як найбільшої, російської як дисперсно розсіяної великими містами та ін. Слід виокремити той факт, що навчання в школах етнічних громад з 2018 р. проводиться на 60 % литовською мовою та на 40 % – мовою громади. До цього литовська мова вивчалася в обсязі 10 % від усього навчального процесу і була просто окремим предметом, що значно обмежувало функціонування державної мови. Загалом статистика свідчить, що випускники початку 90-х років ХХ ст., незважаючи на те, що навчалися вже у литовських школах, стикалися з труднощами у застосуванні литовської мови; старше покоління литовців також знає і російську мову, а от сучасна молодь володіє литовською, а як мовою міжнародного спілкування – англійською. Підкреслимо, що усі програми освітніх дисциплін, а також навчальні матеріали, посібники та підручники локалізуються в цифровому просторі для перевірки на литовську мову і лише потім використовуються в навчанні. Враховується також думка громадськості, адже навіть батьки звертаються до мовної комісії із зауваженнями щодо помилок у текстах підручників, дитячих книжках тощо.

Мовна політика Литви знайшла свій вияв та реалізацію під час карколомних подій 2022 р. та напливу українських біженців-евакуантів.

Події, пов'язані з військовою агресією російської федерації та повномасштабним нападом на Україну, що розпочалися у лютому 2022 р., стали найбільшою катастрофою ХХІ ст. та найжорстокішою війною на європейських теренах з часів Другої світової війни, а також з огляду на свій вплив на світові політико-економічні відносини та обсяги залученого військового озброєння поступово визначаються як Третя світова війна. Одним із наслідків війни стала безпрецедентна за чисельністю хвиля міграції українців, лівова частка якої припала на Європу. Через країни Балтії українці утворили окрему міграційну гілку, в якій можна виділити такі чинники: балтійські країни як транзитна територія до інших країн ЄС, міграція до зазначених країн, Балтія як шлях із рф для українців, які виїжджали переважно з окупованих територій та частково – з підконтрольних Україні територій. Європейські країни, стикнувшись із нечуванним напливом біженців, гідно витримують соціально-економічне навантаження та забезпечують освітні потреби українців із одночасною інтеграцією їх у соціосередовище своїх країн, з-поміж яких і Литва.

За даними Міністерства соціального захисту та праці, до Литви прибуло понад 71 787 українців з початку повномасштабного вторгнення. У 2023 р. Литва готова була прийняти ще від 6 до 8 тис. українців-біженців. Щодо абсолютної більшості – майже 68 тис. осіб – прийнято рішення про видачу дозволів на тимчасове проживання у Литві на підставі тимчасового захисту чи з гуманітарних міркувань [8]. У Литві 1 вересня 2022 р. розпочали навчання майже 7000 дітей із сімей українських біженців [9].

Литва запропонувала три варіанти навчання для школярів – українських громадян із огляду на вивчення литовської мови [12]: 1) прийом до звичайних класів та викладання в них литовською мовою; 2) навчання у вирівнюючих класах, де в I півріччі 20-25 годин відводиться на опанування литовської мови, а у II-му вивчають мову, географію, історію та громадянознавство; 3) навчання у вирівнюючих групах, що подібно до 2 варіанту, але по 4 учні. Навіть якщо умовно сім'я не планує затриматись у Литві надовго, вивчення литовської мови для дітей є обов'язковим. До речі, там, де можливо, для українських учнів викладається українська мова. Задля цього залучаються українські біженці – вчителі, які працевлаштовані за спрощеною програмою, без складання литовської мови. За різними спеціальностями працевлаштовано 494 працівники сфери освіти з України.

За даними Міністерства освіти, культури та спорту [13], для успішного вивчення литовської мови українськими військовими біженцями виділено понад 1 млн євро – для підтримки оволодіння дорослими основами литовської мови та забезпечення успішної інтеграції в Литві, надання їм всіх можливостей для виходу на ринок праці. Мета курсів – дати можливість учасникам покращити свої знання литовської мови, ознайомитися з

литовською літературою, історією Литви, етнокультурою, економікою, суспільно-політичним життям.

Таким чином, литовський уряд та литовський народ забезпечили мовні та освітні потреби українців як громадян Української держави, водночас для українців реалізовано і державну мовну політику самої Литовської Республіки, як для інтеграції українців, так і для збереження цілісності державної політики приймаючої країни.

Усі іноземці, які приїжджають у Литву працювати, мають відразу скласти іспит. Але для українських біженців зробили виняток і на вивчення мови відвели 24 місяці. Період у 24 місяці дали лише українським військовим біженцям, які мають такий офіційний статус. Щодо інших іноземців у Литві такий виняток не застосовується, і вимога діє відразу ж – для роботи в Литві, де мова необхідна, складання іспиту є обов'язковою умовою [7].

У 2025 р. у Литві планують запровадити штрафи для роботодавців, в яких працюють українці без знання литовської мови. Відповідний документ розробила державна мовна інспекція. У мовній комісії Литви зазначають, що надходять скарги на те, що біженці з України на робочих місцях не обслуговують литовською (передусім у магазинах та аптеках). Однак опитування українців у Литві засвідчило, що вони не знають про цю умову. Також у Національному центрі освіти зазначають, що майже ніхто з українців не складає іспити на знання мови. Водночас визнано, що існує брак місць на курсах литовської. Через рік, коли термін послаблення спливе, інспектори почнуть вимагати від роботодавців сертифікати про складені працівниками іспити з литовської мови. Загалом у Литві нині працює майже 12 тис. українців [5].

Українська мова як державна утвердилася значно пізніше, ніж у Литовській Республіці, однак цей процес мав подібну еволюцію.

Зазначимо, що українська держава та українське суспільство приділяють значну увагу розвитку мовного питання та становленню державної мовної політики. Саме всебічне україноцентроване навчання та виховання, а також залучення та використання української мови у всіх сферах життя (бажано і в сімейному колі) стане запорукою формування українського суспільства та української нації, що у подальшому зміцнить фундамент української державності. Провідну роль у процесах консолідації нації, безумно, відіграє державна українська мова [10]. Мова – це частина ідентичності, частина державності. Мовна політика відрізняється від політики загалом, але вона є обов'язковою частиною державної політики.

На законодавчому рівні застосування української мови підтримується Конституцією України, згідно зі ст. 10 якої державною мовою в Україні є українська мова, держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, в Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України [4]. Мовна політика визначається також Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. Головною тезою закону є гарантування українській мові статусу єдиної державної мови. Закон забезпечує різнобічну підтримку розвитку та поширення української мови у суспільстві. Прийняття зазначеного закону відіграло значну роль у суспільстві й стало, так би мовити, «проривом» з огляду на функціонування до цього скандального закону «Ківалова-Колесніченка», що захищав і російську мову поряд з українською, однак все ж був визнаний неконституційним.

Слід зазначити, що у вищезгаданому законі закріплено: державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави (ч. 3 ст. 1); українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина, незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України (ч. 8 ст. 1) [2]. На сьогодні закон забезпечує пріоритетність української мови у більш ніж 30 сферах суспільного життя: у державному управлінні, ЗМІ, сфері освіти, науки, культури, рекламі, наданні послуг. При цьому закон не обмежує приватного спілкування всіма мовами та мовами національних меншин. Саме прийняття так званого мовного законодавства урегулювало використання української мови у сфері надання послуг, соціальних державних службах (усне мовлення, адже письмове використовувалося й раніше), інформаційній галузі (хоча вона так і залишається ахіллесовою п'ятою захисту української мови як

державної). Українська освіта протягом останніх десятиліть наполегливо використовує українську мову як державну, виступаючи своєрідним мовним амбасадором. На наш погляд, саме освіта відіграла значну роль у популяризації української мови. Введено також посаду мовного омбудсмена – уповноваженого із захисту української мови, що суттєво вплинуло на контроль вживання української мови згідно із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Відбуваються зміни і у суто мовознавчому аспекті. Зміни орфографічних норм, закріплені в Українському правописі, що набув чинності у 2019 р., насамперед відобразилися на правописі складних слів, лексичних одиниць іншомовного походження (зокрема давньогрецького), а також зумовили появу додаткових варіативних орфографічних пар. Зазначені зміни вплинули на розвиток мовної системи в цілому. Вони стосуються не тільки рівня орфографічного (зміна правописної норми), а й словотвірного (розширення дериваційного гнізда), граматичного (поява паралельної форми жіночого роду поряд із існуючою чоловічою) та лексичного (розширення словникового складу з огляду на появу нових слів) [6, с. 127].

Незважаючи на перипетії, українська мова відіграла одну з найважливіших ролей у консолідації сучасної української нації, формуванні ментальності, звитяги та утвердженні свободи. Сьогодні «українець» звучить гордо, а українська мова стала відомою в усьому світі.

Українська мова – це наш ланцюжок єднання. Кожне українське слово, промовлене нами, стає цеглиною міцної фортеці українського дому та української державності. Мова стала своєрідним фундаментом усього свого та рідного, що вирізняє українців у світі й допомагає відчутти незламність нашої країни та підтримати віру в перемогу. Реалізація ж мовного законодавства та неухильне його дотримання свідчить про утвердження самої держави.

Висновки. У цілому практичні ідеї втілення мовного законодавства Литовської Республіки варті запозичення і в українське суспільство у розрізі розробки термінології, уніфікування електронних перекладачів, запровадження чіткої перевірки інформаційного середовища. Державна політика, спрямована на утвердження державної мови (в Литовській Республіці – литовської, в Україні – української) відіграє консолідуючу роль для нації, забезпечує основи державної політики та виступає об'єднуючим чинником монолітності держави. І хоча шлях від національної мови до державної був різним у двох країн, однак і Литва, і Україна продовжують здійснювати мовну політику, забезпечуючи функціонування державної мови якомога ширше в різноманітних сферах життєдіяльності суспільства.

Мовна політика обох держав дещо подібна з огляду на 2023 р., проте литовська держава набагато раніше та на значно якіснішому рівні створила законодавчу базу щодо статусу литовської мови як державної. Українське мовне законодавство пройшло вкрай тернистий шлях, зважаючи на своєрідне балансування між українською та російською мовами. Водночас обидві країни у своєму законодавстві забезпечили захист функціонування мов етнічних громад (у Литовській Республіці) та національних меншин (в Україні). У цілому, вважаємо, українське суспільство може запозичити мовні ініціативи литовських урядовців, представників освіти та культури.

Список використаних джерел

1. Закон Литовської Республіки «Про державну мову». *Портал мовної політики*. URL : <https://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movy-lytovskoji-respubliki/zakon-lytovskoji-respubliki-pro-derzhavnu-movu/>.
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25 квітня 2019 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19?fbclid=IwAR2FUUoh4AA3MW_sOYbWx1SvRSsqAiwRpGlnqxpK9Dsab9oadyLz6e7U4E#Text.
3. Конституція Литовської Республіки. *WIPO*. URL : <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/496588>.
4. Конституція України від 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Литва планує штрафувати за незнання українцями литовської мови. *Хмарочос*. URL : <https://hmarochos.kiev.ua/2023/04/10/lytva-planuye-shtrafuvaty-za-neznannya-ukrayinczyamy-lytovskoyi-movy/>.
6. Стратулат Н. В., Проценко Г. П. Правописні зміни в новому українському правописі: особливості їх реалізації у фаховому мовленні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 1. Ч. 1. С. 124–128.
7. «Це неповага». Українців у Литві не перевірятимуть на знання мови. *РБК-Україна*.

URL : <https://www.rbc.ua/rus/travel/tse-nepovaga-ukrayintsiv-litvi-pereviryatimut-1680876008.html>.

8. У Литві розповіли, скільки ще українських біженців можуть прийняти на зиму. *Слово і діло*. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/07/novyna/suspilstvo/lytvi-rozpovily-skilky-shhe-ukrayinskykh-bizhencziv-mozhut-pryjnyaty-zymu>.

9. У литовських школах розпочали навчання приблизно сім тисяч українських дітей. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3562642-u-litovskih-skolah-rozpocali-navcanna-priblizno-sim-tisac-ukrainskih-ditej.html>.

10. Ядловська О. С. Українська мова як чинник самозбереження української нації. *Вплив ментальних та мовних структур на формування національної свідомості : зб. тез регіон. круглого столу (м. Дніпро, 19 лют. 2021 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 33–34.

11. Як держава захищає мову. Досвід Литви. *Texty.org.ua*. URL : https://texty.org.ua/articles/53955/Jak_derzhava_zahyshhaje_movu_Dosvid_Lytvy-53955/.

12. В Естонії навчається близько 8,5 тисячі українських школярів. *uamedia.eu*. URL : <https://uamedia.eu/society/v-estoniyi-navcajetsya-blizko-85-tisyaci-ukrayinskykh-skolyariv-3829>.

13. Gaučaitė-Znutenienė M. Ukrainiečių lietuvių kalbos valstybė moko, baltarusių – ne, pagalba lieka nevyriausybininkų rankose. *LRT*. URL : <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1751910/ukrainiecius-lietuviu-kalbos-valstybe-moko-baltarusiu-ne-pagalba-lieka-nevyriausybininku-rankos>.

14. Valstybinės kalbos įstatymo Nr. I-779 7, 14 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. URL : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/caab8750125111e88a05839ea3846d8e?positionInSearchResults=570&searchModelUUID=959d1e1c-30fa-4053-ac37-a60e6d46abc9>.

Надійшла до редакції 30.05.2024

Прийнято до опублікування 06.06.2024

References

1. Zakon Lytovskoi Respubliky «Pro derzhavnu movu» [Law of the Republic of Lithuania «On the State Language»]. *Portal movnoi polityky*. URL : <https://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movy-lytovskoj-respubliky/zakon-lytovskoj-respubliky-pro-derzhavnu-movu/>. [in Ukr.].

2. Pro zabezpechennia funkcionuvannia ukraïnskoi movy yak derzhavnoi [On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language] : Zakon Ukrainy vid 25 kvitnia 2019 r. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19?fbclid=IwAR2FUUh4AA3MW_sOYbWx1SvRSsqAiwRpGlnqpk9Dsab9oadyIz6e7U4E#Text. [in Ukr.].

3. Konstitutsiia Lytovskoi Respubliky [Constitution of the Republic of Lithuania]. *WIPO*. URL : <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/496588>. [in Ukr.].

4. Konstitutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>. [in Ukr.].

5. Lytva planuie shtrafuvaty za neznannia ukraïntsiamy lytovskoi movy [Lithuania plans to fine Ukrainians for not knowing the Lithuanian language]. *Khmarochos*. URL : <https://hmarochos.kiev.ua/2023/04/10/lytva-planuye-shtrafuvaty-za-neznannya-ukrayincyamy-lytovskoyi-movy/>. [in Ukr.].

6. Stratulat, N. V., Protsenko, H. P. (2020) Pravopysni zminy v novomu ukraïnskomu pravopysi: osoblyvosti yikh realizatsii u fakhovomu movlenni [Spelling changes in the new Ukrainian spelling: peculiarities of their implementation in professional speech]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. T. 31 (70). № 1. Part 1, pp. 124–128. [in Ukr.].

7. «Tse nepovaha». Ukraïntsi u Lytvi ne pereviriatymut na znannia movy [«This is disrespectful». Ukrainians in Lithuania will not be tested for language skills]. *RBK-Ukraina*. URL : <https://www.rbc.ua/rus/travel/tse-nepovaga-ukrayintsiv-litvi-pereviryatimut-1680876008.html>. [in Ukr.].

8. U Lytvi rozpovily, skilky shche ukraïnskykh bizhentsiv mozhut pryiniaty na zymu [In Lithuania, they said how many more Ukrainian refugees they can accept for the winter]. *Slovo i dilo*. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/07/novyna/suspilstvo/lytvi-rozpovily-skilky-shhe-ukrayinskykh-bizhencziv-mozhut-pryjnyaty-zymu>. [in Ukr.].

9. U lytovskykh shkolakh rozpochaly navchannia pryblizno sim tysiach ukraïnskykh ditei [Approximately seven thousand Ukrainian children started their studies in Lithuanian schools]. *Ukrinform*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3562642-u-litovskih-skolah-rozpocali-navcanna-priblizno-sim-tisac-ukrainskih-ditej.html>. [in Ukr.].

10. Yadlovska, O. S. (2021) Ukraïnska mova yak chynnyk samozberzhennia ukraïnskoi natsii [Ukrainian language as a factor of self-preservation of the Ukrainian nation]. *Vplyv mentalnykh ta movnykh struktur na formuvannia natsionalnoi svidomosti : zb. tez rehion. kruhloho stolu* (m. Dnipro, 19 liut. 2021 r.). Dnipro : Dnipro. derzh. un-t vnutr. sprav, pp. 33–34. [in Ukr.].

11. Iak derzhava zakhyschaie movu. Dosvid Lytvy [How the state protects the language. Experience of Lithuania]. *Texty.org.ua*. URL : https://texty.org.ua/articles/53955/Jak_derzhava_zahyshhaje_movu_Dosvid_Lytvy-53955/. [in Ukr.].

12. V Estonii navchaietsia blyzko 8,5 tysyachi ukraïnskykh shkolyariv [About 8,500 Ukrainian

schoolchildren study in Estonia]. *uamedia.eu*. URL : <https://uamedia.eu/society/v-estoniyi-navcajetsyablizko-85-tisyaci-ukrayinskix-skolyariv-3829>. [in Ukr.].

13. Gaučaitė-Znūtienė, M. Ukrainiečius lietuvių kalbos valstybė moko, baltarusių – ne, pagalba lieka nevyriausybininkų rankose. *LRT*. URL : <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1751910/ukrainiecius-lietuviu-kalbos-valstybe-moko-baltarusiu-ne-pagalba-lieka-nevyriausybininku-rankos>.

14. Valstybinės kalbos įstatymo Nr. I-779 7, 14 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. URL : <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/caab8750125111e88a05839ea3846d8e?positionInSearchResults=570&searchModelUUID=959d1e1c-30fa-4053-ac37-a60e6d46abc9>.

ABSTRACT

Olha Yadlovska. Language as an essential aspect of statehood: Ukrainian and Lithuanian dimensions. The article is devoted to the formation of the state language in the Republic of Lithuania and Ukraine, and it is emphasized that language is the main, most essential sign of statehood. In scientific research, an attempt was made to conduct a comparative analysis of the processes of evolution of language legislation in Latvia and Ukraine in the period after the declaration of independence (in Lithuania – after the restoration of independence). It has been observed that clear compliance with the requirements of the actual use of the state language and its involvement in the information space has a decisive influence on the process of introduction and development of the state language, as well as on the establishment of statehood. At the same time, it was noted that the law on the state language was adopted in the Republic of Lithuania much earlier (1995) than in Ukraine (2019), which had its positive consequences for the Baltic country, where the introduction of the state language is currently implemented and is not discussed, on the contrary, a dichotomous attitude to the issue of the state language was noted in Ukrainian society for a longer period, and such a process inhibited the development of Ukrainian as a state language. It is summarized that at the current stage of the development of statehood, as of 2024, laws on the state language are being implemented both in Ukraine and in the Republic of Lithuania, which significantly affects the development of statehood and the formation of nations.

Keywords: *state language, legislation, statehood, Ukraine, Republic of Lithuania.*

УДК 351.74:355.541.1:378

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-330-335

**Анатолій
НАТОЧІЙ**©
викладач

**Назарій
РАБУШКО**©
курсант

*(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОКРЕМИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Досліджено необхідність та доцільність розмежування принципів вогневої підготовки поліцейських Національної поліції України залежно від спеціалізації та особливостей покладених на них службових обов'язків з огляду на специфіку несення служби у зв'язку зі введенням правового режиму воєнного стану та повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України.

© А. Наточій, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4227-5251>

anatolii.natochii@dduvs.edu.ua

© Н. Рабушко, 2024

nazarii.rabushko@gmail.com